

Written by jashaklikei (sinh viên trong nămc)

Saturday, 21 March 2015 08:01

Trong thế kỷ thứ XV, Champa là một quốc gia theo tín Đạo giáo và Phật giáo (Đại thừa - Mahayana)

nhưng từ sau thế kỷ XVI, Hồi giáo du nhập vào Champa, thông qua thương giái Mã Lai

[1]

và dần dần chiếm một vị trí quan trọng trong đời sống tín ngưỡng của người Chăm. Trong quá trình tiếp nhận tôn giáo mới này, người Chăm đã cải biến tôn giáo này thành một tôn giáo bao gồm cả

khác hoàn toàn Hồi giáo chính thống... và mang những đặc trưng riêng có của mình.

Trong quá trình nghiên cứu về Hồi giáo ở Champa cũng như Hồi giáo trong cộng đồng người Chăm Awal ngày nay [2] không ít các nhà nghiên cứu thường không phân biệt một cách rõ ràng các đặc trưng của Hồi giáo ở Champa và người Chăm ngày nay. Thành ra, trong những công trình nghiên cứu của mình họ thường nói đến tính bao dung đặc hay tính không chính thống, nhưng không giải thích rõ tính bao dung đặc biếu hiện nay như những đặc trưng nào, tính không chính thống biểu hiện như những đặc trưng nào. Và có lúc không phân biệt đặc điểm đâu là đặc trưng của tính bao dung đặc, đâu không phải là đặc trưng của tính bao dung đặc, đâu là các đặc trưng khác.

Written by jashaklikei (sinh viên trong n^hìn)c)

Saturday, 21 March 2015 08:01

Chúng tôi xin nêu ra một vài ví d^é gi^ái thích nh^én đ^énh trên c^a m^{ìn}h. Ch^éng h^én trong c^ông tr^ính V^ăn h^óa Ch^ăm (ph^ón vi^{ết} v^ề Hⁱ gi^áo) nhóm tác gi^ái Phan Xuân Biên, Phan An, Phan Văn D^ép nh^én đ^énh: "...S^ẽ xu^ét hi^{ểu}n c^a t^úng l^ốp tu sⁱ là đ^ăc đ^ím... g^óp ph^ón n^ói l^{ên} r^õng B^ànⁱ là th^ế Hⁱ gi^áo... nh^én h^éng c^a nh^én y^{ếu} t^ú v^ăn h^óa b^{ên} đ^áa..."[\[3\]](#). Nh^é v^éy, theo nhóm tác gi^ái n^{ày}, s^ẽ xu^ét hi^{ểu}n t^úng l^ốp tu sⁱ là m^{ột} bi^{ểu} hi^{ểu}n c^a t^{ính} b^{ên} đ^áa, t^ốc là cái ri^êng có c^a đ^áa ph^óng ho^{àn} to^{àn} kh^{ác} bi^{ết} v^ề Hⁱ gi^áo tr^{ên} th^ế gi^ái, nh^én g^óp theo nghi^ên c^úu c^a m^{ìn}h, ch^úng t^{ôi} th^ếy r^õng m^{ột} b^ộ ph^ón Hⁱ gi^áo tr^{ên} th^ế gi^ái Sh^{ia} (t^ốp trung ch^è y^{ếu} ^vIran) v^àn có m^{ột} t^úng l^ốp tu sⁱ đ^ăc g^ói là Ayatollah có vai trò g^ón t^úng t^ố nh^éc Po Acar c^a c^{óng} đ^éng Ch^ăm Awal ng^{ày} nay. V^éy th^ì kh^{ông} th^ế n^ói s^ẽ xu^ét hi^{ểu}n m^{ột} t^úng l^ốp tu sⁱ Po Acar ch^è là bi^{ểu} hi^{ểu}n c^a d^éu ^vn b^{ên} đ^áa.

T^ừ đ^ó khi vi^{ết} v^ề Hⁱ gi^áo Ch^ăm, các tác gi^ái th^ếng nêu ra các đ^éc tr^éng c^a Hⁱ gi^áo ^o ng^ói Ch^ăm Awal tr^{ên} các b^{ìn}h di^{ễn} nh^é: t^úng l^ốp tu sⁱ, ki^{ên} trúc th^ánh đ^éng, cách th^ếc th^ếc hi^{ểu} gi^áo lu^ét, s^ẽ duy trì t^{ính} ch^èt m^ùu h^ó... r^õi k^{ết} lu^én r^õng tôn gi^áo c^a ng^ói Ch^ăm Awal là m^{ột} th^ế Hⁱ gi^áo b^{ên} đ^áa, nh^én kh^{ông} xác đ^énh đ^ăc nh^éng đ^éc tr^éng tr^{ên} kh^{ông} ch^è là nh^éng c^a truy^én th^ếng b^{ên} đ^áa mà c^òn c^a nh^éu y^{ếu} t^ố kh^{ác}[\[4\]](#).

Trong th^ếc t^ố, Hⁱ gi^áo ^o Champa và ng^ói Ch^ăm Awal ng^{ày} nay có nh^éu đ^ăc đ^ím, nh^én trong nh^éng đ^éc đ^ím ^vy kh^{ông} ph^ói đ^ăc đ^ím n^{ào} c^{ũng} l^à bi^{ểu} hi^{ểu}n c^a t^{ính} b^{ên} đ^áa... Bài vi^{ết} n^{ày} s^ẽ nghi^ên c^úu v^ề nh^éng đ^éc đ^ím t^ố o n^{ên} t^{ính} đ^ăc th^ếc c^a Hⁱ gi^áo ^o Champa (t^ố sau Tk XVI), c^{ũng} nh^én nghi^ên c^úu v^ề Hⁱ gi^áo tr^{ong} c^{óng} đ^éng Ch^ăm Awal ^vNinh-Bình Thu^én ng^{ày} nay, tr^{ên} c^ó s^ẽ t^úng h^óp nh^éng t^{ích} c^ac và thi^{ếu} s^{ót} c^a nh^éng nghi^ên c^úu đ^ì tr^éc c^{ũng} nh^é quá tr^ính đ^ín d^ă th^ếc t^ố tr^{ong} sin^h ho^{ét} t^{ín} ng^óng, tôn gi^áo c^a c^{óng} đ^éng ng^ói Ch^ăm Awal t^ối Vi^{ệt} Nam.

Nh^éng t^ố li^{ều} ghi chép v^ề Champa sau th^ếc k^ỷ XVI, l^à th^ếi k^ỷ t^{ồn} t^ối và phát tri^{ển} c^a Hⁱ gi^áo ^o

Written by jashaklikei (sinh viên trong n^ăhc)

Saturday, 21 March 2015 08:01

Champa cho đ^ăn ngày h^ău nh^ă kh^ăng c^ă nh^ău, ph^ăn l^ăn l^ă các t^ăc ph^ăm v^ăn h^ăc, b^ău ch^ău b^ăng ti^ăng Chăm ghi chép r^ăt t^ăn m^ăn v^ă h^ău h^ăt các t^ă li^ău l^ăy kh^ăng c^ă nh^ău. Do đ^ă phác h^ăa l^ăi di^ăn m^ăo H^ăi gi^ăo ^ă Champa sau th^ă k^ă XVI th^ă kh^ăng c^ăn cách n^ăo kh^ăac l^ă ph^ăi nghi^ăen c^ău v^ăn h^ăoá c^ăng đ^ăng ng^ăo i Chăm Awal ngày nay. T^ă đó ch^ăng t^ănh nh^ăn ra m^ăt s^ă đ^ăc tr^ăng ti^ău bi^ău c^ăa H^ăi gi^ăo Champa trên nét t^ănh đ^ăng v^ă l^ăch đ^ăi v^ă và đ^ăng đ^ăi v^ăi ng^ăo i Chăm Awal ngày nay.

1). H^ăi gi^ăo Champa l^ă s^ă pha tr^ăn gi^ăa h^ă phái Shia và Sufism

H^ăi gi^ăo sau khi Mohamad qua đ^ăi đ^ăng chia ra thành hai h^ă phái là Sunni và Shia. H^ăi gi^ăo Sunni chỉ m^ă t^ă l^ă g^ăn 90% tín đ^ă H^ăi gi^ăo th^ă gi^ăi, t^ăc l^ă phái hoàn toàn d^ăa vào m^ăc kh^ăi c^ăa Mohamad, tin r^ăng các Khalip (th^ă l^ănh) l^ă ng^ăo i k^ă th^ăa Mohamad c^ăa ăr^ăp. Khác v^ăi Ph^ăt gi^ăo hay Kitô gi^ăo, dòng H^ăi gi^ăo Sunni kh^ăng có t^ă ch^ăc tăng l^ă hay tu s^ăi làm nhi^ăm v^ă c^ău c^ăng, l^ă t^ă. M^ăi tín đ^ă t^ă tu t^ăp theo quy đ^ănh c^ăa tôn gi^ăo, h^ă ch^ăc^ău nguy^ăn t^ăi thánh đ^ăng vào ngày th^ă sáu h^ăng tu^ăn, v^ăi s^ă di^ău hành c^ăa m^ăt ng^ăo i ch^ă l^ă và đ^ăng th^ăi là ng^ăo i gi^ăúp vi^ăc cho thánh đ^ăng g^ăi là Iman. Ngày nay c^ăng đ^ăng Sunni này xu^ăt hi^ăn l^ă h^ău h^ăt Trung Đ^ăng, Trung Á, Nam Á và Đ^ăng Nam Á...

Trong khi h^ă phái Shia ch^ă chỉ m^ă 10%, ngày nay t^ăp trung ch^ă y^ău l^ă Iran. H^ă phái này tin r^ăng ng^ăo i k^ă v^ă m^ăc kh^ăi Mohamad l^ă con r^ă c^ăa m^ănh tên l^ă Nabi Ali, ch^ăn c^ăa Fatimah, con gái c^ăa Mohamad. Do đ^ă ngày nay ng^ăo i Shia ngoái tôn th^ă Mohamad, còn tôn vinh Ali và Fatimah l^ă thánh... H^ă th^ăng t^ă ch^ăc H^ăi Gi^ăo trong h^ă phái Shia hoàn toàn kh^ăac bi^ăt v^ăi phái Sunni. T^ăt c^ă tín đ^ă H^ăi Gi^ăo c^ăa phái Shia th^ăng đ^ăt d^ăng i quy^ăn di^ău hành và h^ăng d^ăn b^ăi m^ăt c^ăng đ^ăng ch^ăc s^ăc mang tên l^ă Ayatollah, có h^ă th^ăng t^ă ch^ăc và uy quy^ăn riêng, có nhi^ăm v^ă h^ăng d^ăn, truy^ăn bá, nghi^ăen c^ău, chuy^ăn t^ăi m^ăi tri^ăt lý và quy lu^ăt H^ăi Gi^ăo đ^ăn m^ăi ng^ăo i. H^ă có qui ch^ă riêng, th^ăng t^ăp trung trong nh^ăng thánh đ^ăng riêng đ^ăng nghi^ăen c^ău và tu ni^ăm, và có đ^ăng ph^ăc riêng. Nh^ăng Ayatollah choàng khăn đen trên đ^ău l^ă các v^ă tu s^ăi xu^ăt than t^ă các b^ăc xă h^ăi

Written by jashaklikei (sinh viên trong n^ăhc)

Saturday, 21 March 2015 08:01

thông th^ăng.

H^ăi gi^ăo **Champa** dù đ^ăc du nh^ăp và có nhi^ău nét t^ăng đ^ăng v^ăi M^ă Lai, nh^ăng đ^ăa b^ă bi^ăn đ^ăi r^ăt nhi^ău so v^ăi H^ăi gi^ăo trên th^ă gi^ăi. S^ăn ph^ăm tr^ăc ti^ăp c^ăa s^ă du nh^ăp này chính là c^ăng đ^ăng Chăm Awal. Đây là m^ăt c^ăng đ^ăng H^ăi gi^ăo đ^ăa b^ă bi^ăn th^ă và b^ăn đ^ăa hóa đi r^ăt nhi^ău. Trong khi H^ăi gi^ăo **M^ă Lai** thu^ăc h^ă phái Sunni, thì H^ăi gi^ăo **Champa** l^ăi có nhi^ău đ^ăng t^ăng v^ăi gi^ăo phái Shia.

C^ă th^ă, H^ăi gi^ăo **Champa** ngoài tôn th^ă Mohamad, còn tôn th^ă cà Ali và Fatimad. Trong các văn b^ăn Chăm còn l^ău gi^ă ngày nay cũng cho th^ăy ng^ănh i Chăm Awal đ^ăxem Ali và Fatimad là hai v^ă th^ăn đ^ăc tôn sùng và c^ău kh^ăn trong các l^ă h^ăi dân gian c^ăa c^ăng đ^ăng. Trong tháng l^ăRamawan t^ăi các thánh đ^ăng Chăm, các tu sĩ Chăm Awal ngoài đ^ăc kinh ca ng^ăi Mohamad, còn đ^ăc kinh ng^ăi ca Ali, Fatimad... [\[5\]](#)

Ngoài ra, ng^ănh i Chăm Awal còn có m^ăt h^ă th^ăng tu s^ăi v^ăi các hàm gi^ăo ph^ăm nh^ăt đ^ănh, t^ăng t^ă nh^ăc Ayatollah c^ăa h^ă phái Shia, đó là h^ă th^ăng Po Acar. Nh^ăng v^ă Po Acar này th^ăng m^ăt s^ăc ph^ăc màu tr^ăng, choàng khăn tr^ăng, có tua đ^ă hai bên, đ^ău c^ăo tr^ăc, không đ^ărâu, sau l^ăng có đeo hai túi v^ăi hình d^ăng v^ăt (dua baoh klu) đ^ăi di^ăn Nam tính trong khi các tu sĩ Basaih c^ăa c^ăng đ^ăng Chăm Ahier đ^ăi di^ăn cho n^ă tính (các Basaih đ^ă tóc dài, đ^ărâu và đeo túi v^ăi có hình t^ăng âm v^ăt). Các Po Acar là nh^ăng ng^ănh i nam đ^ăc l^ăa ch^ăn trong c^ăng đ^ăng ph^ăi thông hi^ău kinh k^ă và qua nh^ăng l^ă th^ăc l^ăen ch^ăc đ^ăc bi^ăt, trong đ^ăi s^ăng th^ăng nh^ăt ph^ăi có nh^ăng kiêng c^ă nh^ăt đ^ănh...

Nh^ăng đ^ăc tr^ăng c^ăa H^ăi Gi^ăo - Champa

Written by jashaklikei (sinh viên trong n^ăm)

Saturday, 21 March 2015 08:01

Ngày nay, t^ăng l^ăng v^ăi m^ăi làng c^ăa trú c^ăa ng^ăo i Chăm Awal thì có m^ăt h^ă th^ăng ch^ăc s^ăc nh^ăt v^ăy, và m^ăi h^ă th^ăng này g^ăn li^ăn v^ăi m^ăt thánh đ^ăng c^ăa làng. M^ăi h^ă th^ăng Po Acar g^ăm có nhi^ău c^ăp b^ăc theo th^ă t^ă cao xu^ăng th^ăp là:

- C^ă s^ă (Po Gru), ng^ăo i đ^ăng đ^ău thánh đ^ăng, quy^ăt đ^ănh ngày tháng và ch^ă trì các nghi l^ăo t^ăi t^ă gia và c^ăng đ^ăng;
- Imam là ng^ăo i thông thu^ăc nhi^ău kinh k^ă;
- Katip th^ăc hi^ăn các nghi l^ăo trong thánh đ^ăng;
- Madin ng^ăo i đ^ău khi^ăn các bu^ăi l^ăo đ^ăc kinh ph^ă tr^ă cho Imam;
- Po Acar, là nh^ăng ng^ăo i m^ăi gia nh^ăp gi^ăi tu s^ăi và đang theo h^ăc kinh k^ă c^ăa đ^ăc [6].

Các Po Acar ngoài vai trò nghiên c^ău, h^ăc t^ăp, tu ni^ăm và truy^ăn đ^ăt giáo lý, nh^ă các Ayatollah, còn là ng^ăo i th^ăc hi^ăn các nghi l^ăo t^ăi t^ă gia nh^ăp tang ma, c^ăo i h^ăi..., các nghi l^ăo c^ăa c^ăng đ^ăng nh^ăc c^ău mùa, t^ăo m^ă và vào tháng chay ni^ăm Ramawan (Ramadan) h^ă ph^ăi vào thánh đ^ăng th^ăc hi^ăn chay t^ănh trong vòng 30 ngày thay cho các tín đ^ă Awal, không đ^ăc v^ă nhà và ch^ă ăn c^ăm vào lúc m^ăt tr^ăi l^ăn...

Những đặc trưng của Hồi giáo Champa

Written by jashaklikei (sinh viên trong nòng)

Saturday, 21 March 2015 08:01

Một khác, khi nghiên cứu về cung đền Hồi giáo Champa mà hữu du là người Chăm Awal, chúng tôi còn nhận thấy họ mang nhiều yếu tố của dòng Sufism hay có thể thêm gì là Hồi giáo Mật tông. Đây là dòng Hồi giáo ít đặc biệt đền, thường thiên về chiết huống thẩn bí và bùa trú của Hồi giáo, dòng này ngày nay tiếp tục chia rẽ ở Đông Nam Á và Trung Quốc, phát triển lên đền đền cao với các cung đình theo đền Hồi ở Tân Cương, hay phía Đông ở Đài...

Hồi giáo Champa như đã nói đặc biệt nhón tề thi giái hồi giáo ở Đông Nam Á, do đó Hồi giáo Champa cũng mang nhiều yếu tố bùa chú và thẩn bí tông tề như dòng Hồi giáo Sufism. Chẳng hạn, ngày nay dù người Mã Lai hay Chăm Awal đã có niềm tin vào Allah nhưng họ vẫn lùu hành các loài văn chéng, bùa trú để đuổi tà ma. Bên cạnh đó, người Chăm còn tiếp tục kinh Koran của Hồi giáo, một kinh sách chuyên về nhung điều răn đầy và thắc hành tôn giáo của tiên tri Mahamad, thành những bài kinh có vai trò thẩn bí như kinh cầu đặc mùa, kinh xua đuổi tà ma, cầu phước lành, kinh đặc đền linh chéng đám hôn lễ, lễ truy lăng thành, hay kinh cầu siêu và mời gọi cho những người đã khuất...

Như vậy, có thể thấy Hồi giáo Champa sau thế kỷ XV có nhiều nét riêng đặc trưng riêng Hồi giáo Shia như tôn thất cõi Mohamad và cõi Ali, Fatimah, ngoài ra họ còn có một hệ thống chéng sác tôn giáo – các Po Acar đặc phước vể cho các lõi thắc tôn giáo của riêng đền. Một khác, Hồi giáo Champa, thông qua quan sát riêng đền Cham Awal ngày nay, cũng mang nhiều yếu tố thẩn bí như dòng Hồi giáo Sufism, thêm chí yếu tố này còn đặc tiếp biến lên mức thẩn bí hơn nữa.

Như vậy, có thể thấy đặc trưng đền tiên của Hồi giáo Champa là Hồi giáo Shia, chéa đền như yếu tố Sufi, những người Chăm không tiếp thu hoàn toàn các yếu tố đặc trưng của các dòng này mà tiếp biến nó một cách sáng tạo bằng chéng là dù có hệ thống chéng sác, những các Po Acar của người Chăm có vai trò lõi hòn so với các Ayatollah của Shia, các yếu tố thẩn bí của Chăm cũng có nhiều đặc điểm so với Sufi như đã nói... Đó có đặc tính riêng đặc thù này thì người Chăm khi tiếp thu Hồi giáo đã tiếp hành biến đổi hóa tôn giáo này, số biến đổi hóa Hồi

Written by jashaklikei (sinh viên trong n^ăhc)

Saturday, 21 March 2015 08:01

giáo chính là đ^ăc tr^ăng th^ă hai c^ăa H^ăi giáo Champa.

2). H^ăi giáo mang nh^ău d^ău t^ăn b^ăn đ^ăa

Khi đã nói đ^ăn tính b^ăn đ^ăa c^ăa tín ng^ăng và tôn giáo Chăm nói riêng và c^ăa vùng Đông Nam Á nói chung ng^ăo i ta th^ăng nói đ^ăn tín ng^ăng nông nghi^ăp (th^ăng ph^ă bi^ăn t^ăc các c^ăa dân Đông Nam Á l^ăc đ^ăa) hay tín ng^ăng th^ă th^ăn bi^ăn (th^ăng ph^ă bi^ăn t^ăc dân H^ăi đ^ăo). Trong tín ng^ăng c^ăa ng^ăo i Chăm hai y^ău t^ă th^ă th^ăn lúa và th^ăn bi^ăn luôn luôⁿ k^ăt h^ăp th^ă hi^ăn qua các nghi l^ăc truy^ăn th^ăng nh^ă Rija Nagar, Rija Praong, c^ău đ^ăo (Pakau sah)... mang đ^ăm tính ch^ăt nông nghi^ăp c^ău m^ăa thu^ăn gió hòa... Tính b^ăn đ^ăa còn th^ă hi^ăn t^ăc tín ng^ăng th^ă đa th^ăn, tín ng^ăng v^ăn v^ăt h^ău linh, lêⁿ đ^ăng, lêⁿ bóng (shaman giáo) và phong t^ăc th^ă cúng ông bà t^ă tiên đ^ăk khu^ăt và đ^ăc bi^ăt y^ău t^ă b^ăn đ^ăa c^ăa ng^ăo i Chăm còn th^ă hi^ăn qua ch^ă đ^ăm m^ău h^ă, m^ăt tính ch^ăt đ^ăc tr^ăng c^ăa nhóm c^ăa dân Mã Lai – Đa Đ^ăo t^ăc Đông Nam Châu Á...

Trong quá trình ti^ăp nh^ăn và c^ăi bi^ăn các tôn giáo, trong đó có H^ăi giáo, ng^ăo i Chăm không t^ăb^ă đ^ăi nh^ăng tín ng^ăng b^ăn đ^ăa truy^ăn th^ăng, chính vì v^ăy m^ăc dù tôn th^ă Awloah (Allah), Mohamad, Ali... h^ăv^ăn th^ă cúng nh^ăng v^ă th^ăn b^ăn đ^ăa v^ăn là nh^ăng v^ă th^ăn có công v^ăi đ^ăt n^ăo c^ă, dân t^ăc nh^ă Po Klaong Garai, Po Rame, Po Riyak (th^ăn sóng bi^ăn), Po Tang Ahoak... th^ăcúng ông bà t^ă tiên, th^ăc hi^ăn nh^ăng l^ăc nghi c^ăng đ^ăng mang d^ău t^ăn nông nghi^ăp... V^ă duy trì truy^ăn th^ăng m^ău h^ă c^ăa nhóm ng^ăo i Mã Lai – Đa Đ^ăo.

Tr^ăc h^ăt, khi H^ăi giáo du nh^ăp vào Champa, ng^ăo i Chăm đã bi^ăn đ^ăi truy^ăn thuy^ăt sá^ăng th^ă

Written by jashaklikei (sinh viên trong n^ăhc)

Saturday, 21 March 2015 08:01

c^ăa ng^ăo i Chăm t^ă xa x^ăa th^ănh truy^ăn thuy^ăt m^ăi ph^ă h^ăp v^ăi c^ăng đ^ăng H^ăi gi^ăo, t^ăo n^ăen m^ăt nh^ăn sinh quan m^ăi c^ăa ng^ăo i Chăm Awal. N^ău nh^ă tr^ăc đ^ăy Po Ina Nagar (Bà chúa x^ăa s^ă) l^ă ng^ăo i s^ăng t^ăo ra th^ă gi^ăi v^ă v^ăt th^ă gi^ăi đ^ăy xu^ăt hi^ăn th^ăm Po Kuk l^ăi l^ă ng^ăo i s^ăng t^ăo ra th^ă gi^ăi, ông sai các v^ă th^ăn nh^ă Po Ina Nagar, Po Awloah (Allah), Mohamad... c^ăng t^ăo n^ăen th^ă gi^ăi... [7]

Ngày nay trong c^ăng đ^ăng Chăm đ^ău l^ău truy^ăn hai truy^ăn thuy^ăt s^ăng th^ă này, chính v^ă vì th^ă ng^ăo i Chăm n^ăói chung (c^ă Awal v^ă và Ahier) đ^ău xem Po Awloah, Mohamad, Ali, Fatimad.... l^ă là các v^ă th^ăn m^ăi trong h^ă th^ăng th^ăn linh c^ăa m^ăinh. Ng^ăo i Chăm có hai h^ă th^ăng th^ăn linh l^ă th^ăn linh c^ău g^ăm Po Ina Nagar, Po Klaong Garai... C^ăn có h^ă th^ăng th^ăn linh m^ăi g^ăm Po Awloah, Mohamad, Ali, Fatimah...

N^ău ng^ăo i Chăm Ahier xem Po Inagar l^ă v^ă th^ăn l^ăn nh^ăt, th^ăng^ă i Chăm Awal xem Po Awloah (Allah) l^ă v^ă th^ăn đ^ăng đ^ău các v^ă th^ăn, trong các nghi l^ă n^ăng nghi^ăp nh^ă l^ă c^ău đ^ăo (Rija Nagar) đ^ăng c^ăt ch^ăc vào đ^ău năm ng^ăo i Chăm (c^ă Awal v^ă và Ahier) đ^ău d^ăng l^ă cho các v^ă th^ăn dù l^ă th^ăn c^ău hay m^ăi. Trong các nghi l^ă c^ăng đ^ăng đ^ăng c^ăt ch^ăc t^ăi th^ănh đ^ăng nh^ă Ramawan, Suk Yeng (l^ă ngày th^ăn sáu - ba n^ăm m^ăt l^ăn) ng^ăo i Chăm Awal đ^ău c^ău nguy^ăn v^ă và d^ăng l^ă cho t^ăt c^ău các v^ă th^ăn m^ăi đ^ăng đ^ău l^ă Po Awloah.

Đây l^ă m^ăt đ^ăng kh^ăc bi^ăt ho^ăn to^ăn so v^ăi c^ăng đ^ăng H^ăi gi^ăo ch^ănh th^ăng tr^ăn th^ă gi^ăi, n^ău nh^ă H^ăi gi^ăo tr^ăn th^ă gi^ăi l^ă tôn gi^ăo đ^ăc th^ăn, ch^ă ch^ăp nh^ăn Allah l^ă đ^ăng duy nh^ăt đ^ăng c^ăt tôn th^ă, xem ng^ăài nh^ă Th^ăng đ^ă[8] th^ăng^ă i Chăm l^ăi xem Allah m^ă h^ă g^ăi l^ă Po Awloah ch^ă l^ă m^ăt v^ă th^ăn đ^ăng đ^ău các ch^ă th^ăn, đ^ăy l^ă t^ănh ng^ăo i đ^ăng đ^ău th^ăn v^ă và ng^ăo i Chăm c^ăng ch^ă có t^ă duy m^ă nh^ăt v^ă m^ăt Th^ăng đ^ă duy nh^ăt nh^ă H^ăi gi^ăo hay Thiê^ăn ch^ăua gi^ăo... M^ăc kh^ăc, n^ău nh^ă c^ăng đ^ăng H^ăi gi^ăo th^ă gi^ăi kh^ăng th^ă c^ăng ng^ăo i đ^ăch^ăt, th^ăng^ă i Chăm Awal v^ăn h^ăng n^ăm đ^ăi t^ăo m^ă v^ă và c^ăng v^ăi ông bà t^ă tiên v^ăo các ngày Ramawan hay các l^ă c^ăa t^ă gia...

Written by jashaklikei (sinh viên trong nòng)

Saturday, 21 March 2015 08:01

Tiếp đón, người Chăm Awal vẫn còn duy trì nghi lễ tết, nghi lễ dân gian mang đậm dấu ấn bẩm địa và các hoạt động lễ nghi nông nghiệp, trong hoạt động đó, các Po Acar là người trực tiếp tham gia hoà cúng chung tri (bên cạnh các tu sĩ Chăm Ahier) các nghi lễ nông nghiệp chung hồn nhau: lễ cầu đền (Palau Sah) thường tổ chức vào tháng 4 lịch Chăm, cho cúng đền Chăm, trong lễ này các Po Acar tham dự và tháp hiến tiễn lễ rộn ràng gầy thánh cảng Mohamah tết thánh đường đền cảng sông, biển và tiến hành đọc kinh Koran, cầu khẩn mày xua lèng cho mùa màng tốt tươi; sau lễ này là lễ chầu nguyễn nồng mà nội dung chính cũng là rộn ràng gầy thánh đền cảng sông, cầu khẩn Allah, những nội dung lễ là cầu xin đền cho mày nhuần, gây lũ lát phá hoại mùa màng... [\[9\]](#).

Đặc biệt, các tu sĩ Po Acar cũng là người chủ trì chính trong buổi lễ Rija Proang..., Lễ Rija Proang là nghi lễ quan trọng trong chùm lễ hối Rija của người Chăm, mang đậm dấu ấn Hồi giáo, lễ này do dòng tộc tộc chung vay mạc đích cầu mong thần linh và tiên phù hộ cho gia đình hay dòng tộc trong những dịp thăng quan, tiến chức hay đón cúng mùa màng. Trong nghi lễ này, các Po Acar phái là người đầu tiên bidden vào nhà lễ, khai kinh cầu Po Awloah, vì thần đón cúng chính trong nghi lễ, đón mùng đón buỗi lễ và trong suốt diễn trình lễ Po Acar phái tháp nghi thức cất cảng, đọc kinh liên tục để cầu Po Awloah, Mohamad... [\[10\]](#)

Ngoài sự duy trì đa thần giáo, họ cũng tổ tiên và tháp hiến các lễ nghi dân gian, Hồi giáo Champa còn mang đậm tính bẩm địa qua sự duy trì yết tử mực hổ. Xã hội Champa truyền thống và Chăm ngày nay là một xã hội mang đậm dấu ấn mực hổ, con gái có trách nhiệm nuôi dòng tộc tiên, con gái út phái chăm sóc cho cha mẹ và giữ lửa đón cúng, phái trách tháp cúng ông bà, con gái đi hối cúng con trai; con trai không có quyền tháp tài sản, con trai lễ nay lễ vay phái vay lễ nhà gái, và khi mất đi phái quay về ném trong nghĩa trang cảng hổ mực... [\[11\]](#)

Trong khi cúng đền Hồi giáo chính thường trên tháp gióng hổ nhu theo chung đền phái hổ, trong kinh

Những đặc trưng của Hồi Giáo ở Champa

Written by jashaklikei (sinh viên trong nỗ lực)

Saturday, 21 March 2015 08:01

Koran còn có những tín đồ u phân biệt với phật giáo, độ cao vai trò của ngài là đàn ông, ví dụ như tông đồ thê của người Islam trong kinh Koran ghi rõ: "Đàn ông là trung cốt (của gia đình) trên đàn bà bởi vì Allah đã ban cho người này sức lực hơn người kia và vì họ dung tài sẵn của mình để cống dâng cho gia đình. Do đó người đàn bà đặc biệt nên phải cung chung... Và điều này không phải là đàn bà thợ tết hay cảnh cáo họ..., và đánh họ (nhổ tay) (4;34)[\[12\]](#)

Công đồng Chăm Awal mặc dù có một số đặc điểm riêng Hồi giáo, nhưng vẫn theo chủ đề múa hú, độ cao vai trò của người phật trong các múa quan hú xã hội như xã hội Chăm truyền thống. Biểu hiện của tinh thần múa hú thường xuyên thông qua dòng múa: con gái Chăm Awal là người kinh thành sơn cẩm múa, làm chủ gia đình có phòn sáu tháng cúng tiên vào các ngày lõi nhô Ramawan...; con trai Chăm Awal không đeo cincture, lõi y và cũng phòn rì nhông khi chầu đi phòn trống vò chôn cốt trong nghĩa trang dòng hú múa, gọi là các Gahul (nghĩa trang)...

Tổng thể vậy, trong nghi lễ truyệng thành của người con gái gọi là Karuh quan trung, đặc điểm thường hiên có u kín và nhuộm nghi thêc hòn là lõ Katah của người con trai, đây là điều đôi lõi so với các nét đặc trưng Hồi giáo trên thế giới, vì các nét đặc trưng thành của con trai (Khotah) vẫn nghi thêc cốt bao vi điều dien ra long trung hòn. Nghi lễ nhôp Gahul (nghĩa trang) của phật nõ cũng diễn ra với nhuộm tiết và đặc trưng hòn người đàn ông...

Về duy trì các tín ngưỡng dân gian như đền tháp, tháp cúng ông bà tổ tiên, thêc hiên các nghi lễ nông nghiệp và duy trì chủ đề múa hú trong điều sống và xã hội... Chính là những tính chất bao trùm lên nền văn hóa cộng đồng Hồi giáo ở Champa sau thế kỷ XV và cộng đồng người Chăm Awal ngày nay, và chính đó, là đặc trưng của bộ phận người Hồi giáo ở đây, điều đó cho nó không còn bao gồm chỉ riêng Hồi giáo chính thống nữa mà đặc biệt biến đổi thành Hồi giáo bản địa. Tính bộ phận chính là điều này bao gồm cả những nền văn hóa Chăm nói chung và cộng đồng người Chăm Awal nói riêng.

Written by jashaklikei (sinh viên trong n^hìnch)

Saturday, 21 March 2015 08:01

3). K^ét lu^án

¶ trên chúng tôi v^à a s^ó l^úc trình bày v^à m^át s^ó đ^ác tr^éng c^áa Hⁱ gi^áo [¶] Champa, mà ngày nay bi^áu hi^án rõ nét trong c^{óng} đ^áng ng^óng Chăm Awal tập trung [¶] miền Trung Việt Nam. Trong đó, chúng tôi t  m th  i n  u ra hai đ^ác tr^éng c   b  n c^áa Hⁱ gi^áo [¶] Champa và Chăm Awal ngày nay là: S   ph   trên giữa giáo ph  i Shia và Sufim và các d  u   n b  n d  a được bi  u hi^án thông qua s   tiếp nhận Hⁱ giáo nh  ng duy trì t  c th   đa th  n, trong đó không xem Po Awloah là m  t th   ng đ   mà ch   là m  t v   th  n linh đ  ng đ  u trong s   các v   th  n. M  c kh  c, h   c  n duy trì tín ng  ng th   c  ng t   tiên, thực hành các nghi l   c  ng đ  ng m  ng đ  m tính b  n đ  a nh  c các nghi l   n  ng nghiệp, t  c th   th  n s  ng bi  n.... V   đ  c biệt là s   duy trì m  t truyền th  ng m  u h   (ph   quyền) trong sinh hoạt c  ng đ  ng.

Nh  ng đ  c tr^éng trên ch   l   nh  ng nh  n th  c bước đ  u của chúng tôi trong quá trình nghiên cứu v   s   du nhập và hình thành Hⁱ giáo [¶] Champa thông qua c  ng d  ng Chăm Awal, h  u du   c  a những ng  ng Ch  m theo Hⁱ giáo t   th   k   XVI. Chính vì th  , nghiên cứu này c  n được cung cấp th  m nhiều nguồn bổ sung và g  p y đ   đ   tài tiếp t  c được m   r  ng, do đó trong tương lai hy vọng s   có nhiều công trình hoàn thiện hơn được ra đ  i liên quan đ  n ch   đ   này.

jashaklikei@gmail.com

[1] Trong bài viết này chúng tôi s   d  ng danh t   Ch  m Awal thay cho Chăm B  ni và Chăm

Written by jashaklikei (sinh viên trong n^ŋhc)

Saturday, 21 March 2015 08:01

Ahier thay cho Chăm Balamôn. Theo chúng tôi, hai danh t^ŋ Chăm Bànì và Chăm Balamôn không th^ŋ hi^ŋn đúng b^ŋn ch^ŋt c^ŋa hai c^ŋng đ^ŋng này vì ng^ŋhi Chăm ngày nay dù ti^ŋp thu Balamôn giáo và H^ŋi giáo nh^ŋng d^ŋa bi^ŋn th^ŋ đ^ŋi r^ŋt nhi^ŋu và mang r^ŋt nhi^ŋu d^ŋu n b^ŋn đ^ŋa, nên s^ŋ d^ŋng hai danh t^ŋ trên là không th^ŋ hi^ŋn đúng b^ŋn ch^ŋt c^ŋa hai c^ŋng đ^ŋng. Trong khi đó, Awal và Ahier là hai thu^ŋt ng^ŋ quen thu^ŋc th^ŋng đ^ŋng c^ŋs^ŋ d^ŋng trong các sách v^ŋ b^ŋng ti^ŋng Chăm c^ŋa các trí th^ŋc Chăm cao tu^ŋi.

[2] Xem thêm: P-Y. Manguin: L'Introduction de l'Islam au Campa, BEFEO LXVI, Paris, 1979, pp. 255 – 287; Sakaya, Ti^ŋp C^ŋn M^ŋt S^ŋ V^ŋn Đ^ŋ Văn Hóa Champa, Nxb Tri Th^ŋc, HN, 2013, tr. 97 – 101;...

[3] Phan Xuân Biên – Phan An – Phan Văn D^ŋp, Văn hóa Chăm, Nxb. Khoa h^ŋc Xã h^ŋi, Hà N^ŋi, 1992, tr. 304.

[4] Có th^ŋ xem: Phan Văn D^ŋp, “Tôn giáo trong xã h^ŋi c^ŋa ng^ŋhi Chăm ở Vi^ŋt Nam”, Kinh t^ŋ - Văn hóa dân t^ŋc Chăm, k^ŋ y^ŋu h^ŋi th^ŋo c^ŋa Vi^ŋn đào t^ŋo m^ŋ r^ŋng, TP.HCM, 1992, tr. 110 – 113; Hoàng Minh Đô (ch^ŋ biên), Bá Trung Ph^ŋ, “Đ^ŋo Bànì c^ŋa ng^ŋhi Chăm ở Vi^ŋt Nam”, T^ŋp chí Nghiên c^ŋu Tôn giáo, s^ŋ 12/2007, tr. 52 – 56; “Tôn giáo trong c^ŋng đ^ŋng ng^ŋhi Chăm ở Vi^ŋt Nam”, T^ŋp chí Nghiên c^ŋu Tôn giáo, s^ŋ 1/ 2012. Nguyễn Thị Thanh Văn, “H^ŋi giáo c^ŋa ng^ŋhi Chăm ở Vi^ŋt Nam – nh^ŋng y^ŋu t^ŋ b^ŋn đ^ŋa”, trong T^ŋp san Tagalau s^ŋ 15, Nxb. Văn h^ŋc, Hà N^ŋi, Hà N^ŋi, 2014, tr. 92 – 99, ...

[5] Sakaya (2013), sđd, tr. 97.

[6] Bá Trung Ph^ă: Đ^ăo B^ăn^ă C^ăa Ng^ăo i Chăm – Vi^ăt Nam, T^ăp chí Nghiê^ăn C^ău T^ăn Gi^ăo, s^ă 12 – 2007, tr. 54 - 55.

[7] Sakaya, sđd, tr. 101 - 102.

[8] Hosen Mohamad, Năm n^ăn t^ăng Islam, Nxb. T^ăn gi^ăo, Hà N^ăi, tr. 2.

[9] Sakaya, L^ă h^ăi c^ăa ng^ăo i Chăm, Nxb. Văn hóa Dân t^ăc, HN, 2003, tr. 55 – 59.

[10] Sakaya, Ti^ăp c^ăn m^ăt s^ă v^ăn đ^ă văn hóa Champa, sđd, tr. 190 – 191.

[11] Nguy^ăn Kh^ăc Ng^ă, M^ău H^ă Chàm, Nxb Trình bày, Saigon, 1967, tr. 105 – 112; Phú Văn

Written by jashaklikei (sinh viên trong n^ăhc)

Saturday, 21 March 2015 08:01

H^ăn, “Vài bi^ăn đ^ăi trong ng^ănh i Chăm m^ău h^ă ngày nay”, trong Nh^ăng v^ăn đ^ă văn hóa – xã h^ăi ng^ănh i Chăm ngày nay, Nxb. Tr^ă, TP. HCM, 2014, tr. 36 – 38.

[12] Hassan Bin Abdul Karim (chuy^ăn ng^ă và biên so^ăn), Thiên kinh Qur^ăn b^ăn d^ăch ý nghĩa và n^ăi dung Vi^ăt ng^ă, c^ăa Trung tâm ^ăn loát Qu^ăc v^ăng ^ăr^ăp ^ăn hành, 2004, tr. 84.